

157.

Schiffen.

157.



V

0011

(alt. Nr. 393.)

Sammelband von 57 Schriften theol.,
philos. u. jurist. Inhalts.
von Meier, J. Th.

P. VII. 89.



DISPUTATIO PHYSICA

De

ANIMARATI-
ONALI,

QUAM

D. T. O. M. A.

SUB PRAESIDIO

DN. HENRICI IVLII Scheurl/
OPT. ART. MAG. MORALIVM CI-
VILIVMQUE PROFES. P. ET FACULTATIS

Philosophicæ hodie Decani, Præceptoris
ac Promotoris sui omni observantiâ

æternum colendi

IN ILLVSTRI IVLIA

Publicè defendet

HECTOR CONRADI, VL-
tzensis Lunæburgicus,

AUCTOR & RESPONDENS,

In Majori Aula

Horis ante & pomeridianis

Ad diem XXI. Decembris



HELMÆSTADT,

Typis Hæredum IACOBI LVCH,

Anno c^h l^c XXXIX.



SER^{MO} AC REV. PRINCIPIS AC
DOMINO,

DN. FRIDERICO,
DUCI BRUNSVICENSIVM AC
Lunæburgensium, Coadjutori Race-
burgensi & Præposito Bremensi, Domi-
no suo clementissimo:

A N N V S secundus jam agitur, Illust. Prin-
ceps, ex quo pulverem scholasticum reliqui,
& in Illustrem Italiam ad mercatum bona-
rum Artium sum profectus. Ab eo tempore nihil præ-
termisi eorum, quæ ad comparandam bonarum Artium
supellectilem, quibus cum lacte nutricis deditus fui, &
mores rectius informandos, pertinere videbantur. Id-
que feci non tantum, ut Avi jam morti ob ingravescen-
tem ætatem vicini Amicorumq; honestæ expectationi
satisfacerem; sed vel maximè, quòd ingenuas Artes
dignas judicarem, in quibus discendis ipse quasi flos æ-
tatis cum annis subsequenteribus consumeretur, Semper
enim in hac sententiâ fui cum doctâ & venerandâ an-
tiquitate: Bonas Artes inter optima DEI dona esse
habendas, earumq; studium non solum esse jucundum &
liberali homine dignum; verum etiam ad sapientiam
& pru-

Et prudentiam, quæ duo sunt intellectus humani quasi lumina, comparandam admodum utile, imò necessarium. Fatendum quidem est, illas à compluribus, multis retro seculis, partim barbariei cæno esse inquinatas, partim falsorum dogmatum tenebris obscuratas; verum quæ vitio hominum, fortè etiam temporum fiunt, illa non ipsis Artibus imputanda: multò minùs eadem illæ in odium studiosorum vocandæ, aut omnino in exilium pellendæ; quin potius ingenii nervi intendendi, ut omnia depurata nativæ formæ restituantur. Inter has ipsas autem Artes cum non ultimas sibi partes vendicet scientia rerum naturalium, quam scholæ philosophantium communi nomine Physicam solent appellare, non parvum operæ pretium me facturum esse existimaui, si quantum ingenii vires ætatisque ratio permetterent, publicam quandam ex illâ haberem disputationem. Itaque per paucis abhinc diebus hunc honestum laborem, quamlibet durum et humeris meis ferè imparem, alacri animo suscepi, susceptumque divini Numinis auxilio ad finem perduxi: Cogitanti autem mihi cui hos studiorum meorum fructus offerrem nemo ex omnibus, præter Vam. Illustrissime Princeps, Celsitudinem occurrebat, quæ hanc prærogativam suo quodammodo jure sibi vendicaret. Grata enim mente recolo clementissimam voluntatem, quæ V. Cels. unâ cum Serenissimis Fratribus parentem meum piè defunctum est prosecuta. Quam gratiam et benignitatem nisi ego quoque meis studiis servitiisque vicis-

vicissim humiliter demereri studerem, minimè ingra-
titudinis notam subterfugere possẽm. Cum autem ob-
tenuitatem meam nulla alia declarandæ gratitudinis
media haberem, præsentem has à me conscriptas theses
Cels. Vestræ dedicare volui, humiliter & obnixè ro-
gans, vt pro innatâ suâ ac planè heroicâ humanitate
hoc munusculum, tanquam publicam mei erga se cul-
tûs tesseram, sereno vultu respicere meque unâ in suam
protectionem suscipere dignetur. Quod si in hac re fa-vo-
ris ipsius auram sua piter mihi aspirare sensero, effici-
am cum Deo, vt Cels. V. vberiores aliquando studio-
rum meorum fructus consequatur. Quod superest,
Deum veris animi gemitibus in voco, vt Serenissimam
Brunsvicensium & Lunæburgensium Domum, Mar-
tialibus hisce temporibus, ab omnibus infortuniorum
telis conseruet, ac tandem nobis omnibus diu sperata
Halcionia clementer largiatur in Ecclesiæ, Reipubli-
cæ, ac Academiæ nostræ emolumentum. Datum in
Illust. quæ est ad Elmun Academiâ, die XIIIX,
Novembris, Anno Cl I c XXXIX,

Celsit. Vestræ subjectissimus

HECTOR CONRADI,
Vltz. Lunæb.





THESIS I.



Id, quod res est, dicere voluerimus, omnino fatendum erit, doctrinam de animâ rationali inter omnes ferè Philosophiæ partes, cum ob rerum in quibus versatur, excellentiam, tum ob earundem utilitatem, eminere.

II. D. Augustinus II. de ordine c. 18. hac de re inquit: *Duplex Philosophia est questio; una de animâ, altera de Deo. Prima efficit, ut nos ipsos noverimus; altera, ut originem nostram: illa nobis dulcior, ista charior est; illa nos dignos beatâ vitâ, beatos hæc facit. Prima est illa discen- tibus, ista jam doctis. Hic est ordo studiorum sapientia, per quem fit quisque idoneus ad intelligendum ordinem rerum i. e. ad dignoscendos duos mundos, & ipsum parentem universi- tatis &c.*

III. Atque hæc causa est, cur Aristoteles tam operosè hanc doctrinam pertractet; ut cuivis librum præcipuè tertium Aristotelis de Animâ per transennam inspicienti facilè patebit. Id quod Themistius his testatur verbis: *Cùm pleraque omnia Aristotelis scripta ejusmodi habeantur, ut demirari ejus præstantiam facilè suppetat: nulla profectò commentatio est, in quâ ille perinde ingenij sui vim ac sublimitatem ostenderit, atque in eâ, quâ rationem animæ explicat: sive enim multitudinem questio-*

A

num,

num, siue copiam rerum pulcherrimarum, siue doctrina subtilitatem quæras, ejusmodi sunt libri de anima, ut uni hominum omnia, quæ ad hoc genus pertinent, in numero fuisse constituisseq; videantur.

IV. Hæc cum ita sese habeant, non alienum nos ab officio nostro facturos, nec parvum operæ pretium laturos esse existimamus, si pro modulo nostri ingenij nonnihil temporis in eadem cognoscendâ ponamus.

V. Ut autem eò melius in Animæ rationalis Naturam, essentiam siue quidditatem perveniamus, statim ab initio inquirenda nobis erit ejus definitio. Quam quidem nos vestigijs Aristotelicæ doctrinæ, quæ magis veritatem sapere videtur, insistentes hanc ponemus: *Anima rationalis est actus primus substantialis corporis organici spiritualis & immortalis, quo intelligimus & volumus.*

VI. Ad intelligendam hanc definitionem, singulæ ejus partes erunt examinandæ, ut Philosophus lib. II. posterior. Analyt. c. 14. videtur admonuisse. Dicitur Anima rationalis, *Actus ἐντελέχεια*, latè voce illâ acceptâ, ita, ut primariò actus substantiales, secundariò accidentales includat; ad excludendam nimirum 1. materiam primam, quæ secundum se non est hoc aliquid, ut Philosophus loquitur, & 2. composita physica, quæ non simpliciter sunt actus. Dicitur, *primus*; ad excludendos actus secundos, qui sunt operationes & accidentia. Oportet autem animam esse actum primum, cum ab eâ interdum sit vigilia i.e. operatio vitæ, interdum somnus i.e. cessatio ab operatione. *substantialis*; ad removendos actus primos accidentarios, cujusmodi sunt potentiæ respectu actuum, quæ

quæ secundariò & per accidens saltèm dicuntur actus.
Corporis; ad excludendas substantias incorporeas, quæ
non insunt corporibus, & nihilominus tamen sunt
actus. *Organici*; Anima enim rationalis nullius corpo-
ris actus est, nisi id ipsum sit affectum organis ad fun-
ctiones vitæ rectè obeundas. *Spirituales & immortales*;
ad differentiam reliquarum animarum quæ sunt cor-
poreæ & mortales. *Quo intelligimus & volumus*; Ani-
ma enim rationalis est intellectiois & volitionis prin-
cipale principium, etiamsi intercedentibus alijs quo-
que facultatibus hi actus exerceantur.

VII. Notandum, ab hâc definitione excludi, non
tantùm animam vegetativam & sensitivam in plan-
tis & animalib⁹ brutis ut paulò antè monuim⁹; sed et-
iam omnes formas naturales rerû inanimatarû, ut for-
mam ignis, aëris, aquæ, lapidis: quarû corpora, sive, ut
proprie loquamur, materiæ ad exercenda vitæ munia
instrumentis sive organis distinctæ non sunt. Deinde
removentur etiam ab hâc definitione formæ cadave-
rû. Oculi enim, pedes, aliaq; id genus instrumenta, quæ
in ijs apparent, non univocè ampli⁹, sed analogicè tan-
tùm, imò æquivocè, si rem rectè putemus, cum orga-
nis viventium conveniunt, ut Arist. *lib. II. de Animâ*
c. 1. & lib. VII. Metaphys. c. 10. ostendit.

IX. Vidimus hætenus Animæ rationalis defi-
nitionem, progrediemur jam ordine, & ostendemus
primò; Animam rationalem esse veram hominis for-
mam informantem, non assistentem, sicuti nauta as-
sistit navi, dum eam dirigit. Contrarium Averroës
affirmare videtur, quando ita scribit *in commentario*
suo V tertij lib. de Animâ. Nomen actus de animâ rationa-
li, & alijs partibus animæ dicitur ferme æquivocè; quoniam

de animâ vegetativâ & sentiente significat formam informantem de rationali verò significat non informantem, sed assistentem solum: Et Alexander Aphrodisæus, qui & ipse intellectum aliquem unum extra hominem ponit, eumque vult esse primam Intelligentiam seu omnium rerum causam DEVM.

IX. Hanc sententiam nos cum D. Thomâ, & alijs Peripateticis absolutè, & secundum rem ipsam, existimamus esse falsam: Argumentamur autem in hunc modum ex D. Thomâ *in context. septimum. 111. lib. de Animâ:* Si anima rationalis sive intelligens non daret homini esse specificum, sed ei saltem assisteret ut nauta navi, sequeretur, hominem non rectè dici posse intelligentem. Atqui absurdum posterius, E. & prius. Conseq. mai. patet: quia si Anima est in homine quemadmodum nauta in navi, ergo, quemadmodum nauta speculatur in navi, neque ob id navis speculari dicitur, ita intellectus in homine intelligeret, ut homo tamen non diceretur intelligens.

X. Si intellectus non est forma hominis, sed ex operatione homo dicitur intelligens, sequitur, intellectioem esse actionem transeuntem. At posterius est absurdum. E. & prius. Minor omnium Philosophorum consensu vera habetur. Conf. Maioris probo per ipsam comparisonem, quâ Averroës, & alij cum ipso utuntur, intellectûs cum nautâ: actio, quâ nauta movet navim, est absque dubio transiens, quia nauta non est forma navis informans, sed est substantia distincta à substantiâ navis: Similiter igitur si ex actione intellectûs assistentis homo dicitur intelligens, ita intellectio erit actio transiens, quod falsum est, ut ostendimus.

XI. Nec

XI. Nec audiendus est hoc loco P. Pomponianus, qui secundum saltem Philosophiam verum id esse adseverare ausus est. Ob quod facinus à Leone x. in concilio Lateranensi *remerè Philosophantibus* annumeratur, atque his perstringitur verbis: *Contra huiusmodi pestem opportuna remedia adhibere cupientes, hoc sacro approbante concilio, damnamus & reprobamus omnes asserentes animam intellectivam mortalem esse, A V T V N I C A M I N C V N C T I S H O M I N I B V S.*

XII. Quæri porro solet inter Philosophos, cum anima rationalis sit forma informans hominis, sitne substantia vel accidens? Quod sit substantia nemo negavit, præter nonnullos ex veteribus physicis, qui præter materiam primam nullum rerum naturalium principium admiserunt. Quamvis non ignoremus etiam nonnullos reperiri, qui Platoni hunc errorem attribuant, ex eo, quod in Timæo animam rationis & intelligentiæ participem numero compararit.

XIII. Nos contra illos unicum argumentum afferemus: Si forma hominis est accidens, sequitur materiam esse præstantiorem formâ: Atqui absurdum posterius. E. & prius. Minor patet quia materia est pura potentia, quæ seipsam determinare non potest. Forma verò est actus, qui materiam determinat, & in certâ specie constituit. Conseq. probatur: quia materia non est accidens, sed substantia, cum sit primum cuiusque rei subjectum.

XIV. Demonstravimus animam rationalem esse substantiam, proximum est ut cujusmodi substantia sit, videamus. Philosophorum nonnulli, cum ultra materiam & ea, quæ sub sensus cadunt, rudioribus istis seculis, mentis aciem efferre non possent, in hoc

errore versati sunt, ut præter materiam & corpus nihil substantiæ dari posse crederent, ac proinde animam vel corpus vel materiam faciebant.

XV. Quod anima neque corpus neque materia sit hunc in modum demonstrabimus: Si anima hominis est materia, sequitur, eandem esse puram potentiam. Atqui falsum posterius. E. & prius. Consequentia est manifesta. Minor probatur hunc in modum: Pura potentia est expers omnis activitatis, nec potest principium esse actionum, forma rationalis actuat materiam sive corpus. E. forma non est pura potentia.

XVI. Elegans hæc de re locus est apud Philosophum *IX. Physica Auscultationis. l. c. 4.* quando inquit: *Omne corporeum, quod movet seipsum, duobus constet necesse est: uno, quod moveat, & non moveatur: Altero, quod non moveat, sed moveatur: Sed animal movet se, & movens in ipso est anima, quod autem moveatur est corpus, igitur anima non est corpus.*

XVII. Hic etiam sese offert Galeni error, in quem inciderunt non pauci ex hæreticis, inter quos Carpocrates, & alij, quando *in libro*, cui titulus, *quod animi mores temperamentum sequantur* scribit id, quod apud Platonem Socrates reprehenderat in Phædone: animam esse primarum qualitatum temperiem; et si alij eum secus putasse dicant; vel saltè adeò fuisse eum in hæc parte dubium, ut non haberet sibi constitutum, in quam sententiam descenderet.

XIIX. Quæcunque tamen ejus mens fuerit: Nos in contrariam partem ita argumentamur: Si anima rationalis est forma hominis, sequitur, eadem non esse temperamentum. Atqui prius est verum. E. & poste-

posterius. Conseq. probatur: quia temperamentum est accidens, seu potius multa accidentia, videlicet quatuor qualitates ad symmetriam deductæ, anima verò est substantia, quia rem in certâ specie constituit, quod accidens facere non potest.

XIX. Si functiones ab animâ rationali procedentes sunt altioris naturæ, quàm quæ à temperamento, sequitur animam rationalem non esse temperamentum. At prius est verum. E. & posterius. Anteced. probo: quia actus intelligendi, volendi &c. sunt altioris conditionis, quàm calefactio, refrigeratio, humectatio &c. Conseq. Majoris: quia operatio arguit formam. Rectissimè igitur de Galeno Isidorus *lib. IV. ep. 125. De curatione corporum*, inquit, *quoniam in hac arte excellens fuit artifex vir ille, loquatur sanè suo arbitrari: de animâ verò cum sapientibus certamen ne suscipiat, neque descendat in luctam, ad quam neque est exercitatus, neque premeditatus.*

XX. Superest ergo, animam nostram esse substantiam spirituales. Hanc sententiâ unico confirmabimus argumento desumpto ex D. Thomâ *11. contra gentes c. 73.* hunc in modum: Ut unumquodque operatur ita est: Atqui anima intellectiva habet operationes elevatas supra Naturâ & conditionem corporis & materiæ. E. anima intellectiva nō est corporea & materialis, sed incorporea & imaterialis. Major nullâ indiget probatione vulgare enim est, operationem arguere formam. Minor tum ex parte intellectus, tum ex parte voluntatis probatur: Ex parte intellectus: is enim percipit res communes & abstractas à materiâ singulari: quod verò materiale est, sicut est crassum & limitatum, ita nihil nisi materiatum & corporeum percipit. Item intellectus format conce-

ptus

ptus rerum immaterialium, ut Dei & intelligentiarum, easque percipit omni dimensione liberis, sine figurâ, colore, & alijs corporeæ molis affectionibus. Ex parte voluntatis: Hæc enim studio & amore honestatis appetitum sensitivum in materiâ in hærentem refrenat, unde altioris & excellentioris conditionis eam esse necessum est.

XXI. Hoc ipsum quoque probatur D. Ambrosii testimonio qui in libro de Noë & arcâ ait: Animam rationalem divini quendam Spiritum esse: id verò probat ex c. 1. Genes. ubi dicitur: Deum inspirasse Adamo spiraculum vitæ i. e. Spiritum corpus vivificantem. Quòd si ex sacro codice ad hanc rem facientia adducere voluerimus, nihil profectò facilius fuerit, quàm incredibilem impietatem ostendere eorum, qui inter Christianos eam negare fuerint ausi.

XXII. Pervenimus jam ad nobilem illam quæstionem de animæ rationalis origine, quæ admodum obscura semper habita fuit non tantum inter Ethnicos Philosophos; sed etiam apud nos, quibus coelestis doctrinæ lumen affulsit, ut D. Augustinus in lib. de Origine Animæ rationalis fatetur.

XXIII. Tres planè diversæ de Animæ rationalis origine nobis occurrunt sententiæ: *prima* statuit, animas rationales more aliarum formarum ex semine propagari i. e. in earum productione concurrere materiam, tanquam subjectum, è cuius sinu educantur. *Secunda* statuit: Animas rationales creari quidem, non autem à Deo, sed intelligentijs, in quo errore post alios Avicennam fuisse, à nonnullis asseveratur. *Tertia* denique statuit; illas nec per traducem propagari, nec ab intelligentijs creari, sed à Deo ipso.

XXIV. Prio-

XXIV. Priores sententias minimè probabiles esse judicamus, freti rationibus ab ipsâ animæ rationalis naturâ deductis; ac proinde tertiam, tanquam magis probabilem, accipimus, quâ statuitur, animas rationales foris venire & à Deo creari.

XXV. Antequam afferamus argumenta pro nostrâ sententiâ, adscribemus locum quendam desumptum ex philosoph. lib. 11. de Generat. Animal: c. 3. qui instar multarum rationum nobis ad hoc negotium sufficere possit. Ita autem inquit: *λείπεται τὸν νοῦν μόνον ὑρᾶσθαι ἐπειστέναι, καὶ θεῖον εἶναι μόνον. οὐ δὲ γὰρ αὐτὰ τῇ ἐνεργείᾳ κοινῶν εἰ σωματικῇ ἐνεργείᾳ: h. e. Sequitur ergo, mentem solam extrinsecus advenire, eamq; solam divinam esse: nihil enim cum ejus actione communicat actio corporalis.*

XXVI. Nunc contra primam sententiam ita argumentamur: 1. Si nulla virtus activa agit ultra suum genus, sequitur virtutem corpoream, qualis est in semine, animæ rationalis effectiorem non posse attingere. Atqui prius est verum. E. & posterius. Anteced. patet ex vulgato isto: Nulla causa efficiens agit ultra sphaeram suæ activitatis. Consequentiam Majoris nemo negare potest, nisi simul concedat illam opinionem absurdissimam, animam rationalem esse corporeum quid, quam paulò antè refutavimus.

XXVII. 2. Omne agens naturale, sicut agit dependenter à materiâ, ita nec producit, nisi quod à materiâ dependet: Atqui anima rationalis non dependet à materiâ. E. Anima rationalis non producitur ab agente naturali, sed habet aliam suæ originis causam.

XXIIX. Contra secundam sententiam, quâ statuitur, Animas rationales ab intelligentijs creari, quod absurdissimum esse putamus, ita argumentamur:

B

Si a-

Si animæ rationales producuntur ab angelis, sequitur Angelos posse creare. Sed absurdum est posterius. E. & prius. Minor probatur: quia creare est producere aliquid ex nihilo i.e. nullo præsupposito subjecto, omnes autem causæ secundæ prærequirunt subjectum in quod agant. Conseq. patet: quia animæ nullo alio modo possunt produci, quàm per creationem, cum spirituales sint, & ab omni materialitate (liceat jam nobis ita loqui) longissimè remotæ.

VXIX. Restat ergo tertia, quæ nobis maximè probabilis hæctenus visa fuit: pro quâ unicam hanc rationem nunc quidem adducemus; Si animæ rationales neque per traducem propagantur, neque ab intelligentijs producuntur, sequitur easdem à Deo creari. Atqui prius est verum. E. & posterius. Anteced. antea demonstravimus. Conseq. patet: quia quartus modus ne fingi quidem potest, quo suam accipiat existentiam anima rationalis. Non adferemus hoc loco autoritates Patrum, quorum plerique ad eò nobiscum conspirant, ut rectè dictum sit à D. Hieronymo: Ecclesiasticam prorsus esse, quam nunc tuemur, sententiam. Theologis autem considerandum relinquimus, annon pro nostrâ assertione faciat insignis ille ex *Epistolâ ad Hebraeos* locus *cap. XII. 9?* *Deinde corporum nostrorum patres habuimus castigatores & eos reveritissimus: annon multò magis subjiciemur PATRI SPIRITIVVM, & vivemus?* In messem enim alienam haud libenter nostram immittimus falcem.

XXX. Nequaquam autem hæreseos damnabimus eos, quibus prima opinio magis placet; quòd certum sit, optimos illos pijsimosque viros ex animo mortalitatem animæ nostræ detestari, quantumvis,
stante

stante ipsorum sententiâ, difficulter admodum defendi ea possit: Quòdque aliæ difficultates eos torqueant, quas superare non est cuiusvis datum.

XXXI. Quin, ignorantiam potius nostram confitebimur, quam contentioni ferram cum quocumque mortalium recipiamus, & Augustini illud ex lib. IV. de orig. An. c. 4. usurpabimus: *Si est* (hæc scilicet cognitio) *ex illis altioribus, quæ inquirere scrutariq; prohibemur, timendum est, ne peccemus, non ignorando hoc, sed querendo.* Et illud ad Hieronymum ejusdem ex epist. 28. *Quum quidam ruisset in puteum, ubi aqua tanta erat, ut eum magis exciperent, ne moreretur, quam suffocarent, ne loqueretur, accessit alius, & eo viso admirans ait: Quomodo huc recidisti? At ille: Obsecro, inquit, cogita, quomodo hinc me liberares, ne, dum quæris quomodo huc ceciderim, suffocer limo, &c.* Et ad Optatum: *Si origo anima lateat, inquit, dum tamen redemptio clareat, periculum non est. Neque enim in Christum credimus, ut nascamur, sed ut renascamur, quomodocumque nati fuerimus.*

XXXII. Cæterum, relictis varijs de animâ rationali, ijsque jam dudum explosis, erroribus, priusquam ad facultates ejus descendamus, præmittendæ erunt adhuc duæ quæstiones, de quibus magna semper inter philosophos fuit controversia: prima est: utrum animæ rationales ad numerum hominum multiplicentur, an non? Secunda: an eadem rationalis anima tota sit in quâlibet corporis parte, nec ne?

XXXIII. Primam quod attinet quæstionem: sciendum, de illâ tres Philosophorum esse sententias: prima est Empedoclis, Pythagoræ, & aliorum, qui absurdam quandam *μετεμψύχωσιν* i.e. transanimationem induxerunt, asserentes, hominum animas, cum

simo

B 2

ab u-



ab unius corpore exceſſerint, in alia corpora ſtatutis annorum temporibus demigrare, non hominum tantum, verum & pecudum. Hinc Empedocles in carmine quodam canit, *ſe piſcem fuiſſe olim*. Inde quoque Pythagoras *magnum ſcelus eſſe*, aiebat, *veſci pecorum carne, ne forſan bubulam de aliquo proavo obſonarent*. Secunda eſt eorum, qui putant, unicam ſaltem dari animam rationalem, quæ omnibus hominibus aſſiſtat, ut ſolis lumen toti mundo. Ita ſtatuit Arabs ille, quando dicit: *unicum tantum dari intellectum, ſeparatum quidem re ab omnibus, ſed eiſdem aſſidentem per imagines, quæ in cujuſque phantaſiâ reſident*. Tertia eſt, quæ ſtatuit, eaſdem pro numero hominum multiplicari: & hæc eſt vera ſententia, nec ab ullo ſaniore philoſopho hætenus negata.

XXXIV. Primam ſententiam, utpote jamdudum expoſitis, ut jamjam loquebamur, annumerandam, refutatione prorfus indignam judicamus. Idque jam olim antiquos etiam factiſſe philoſophos, hiſtoria omnis evincit. Luciani certè (quantumvis blaſphemi ac prorfus athei) dialogus, cui Somnio vel Gallo nomen fecit, ſine ſummâ jucunditate de ſtolido iſthoc errore non legitur. Contra ſecundam (etſi jam ſupra theſi IIX. & ſeqq. refutatam) ita jam ex abundanti argumentamur: Si una cunctorum hominum foret Anima, omnes illi contrarij actus ineſſent: Sic enim conveniret ei ſcientia & error: eadem vitiorum labe commaculata eſſet, & virtutum nitore ſplenderet: ſequeretur denique eadem abſurditate, unam animam omnium ſclerum, quæ unquam ab hominibus perpetrata ſunt, eſſe ream, itemque eandem numero animam ob rectè facta eſſe laudandam. Quæ omnia

omnia cum omnem absurditatem etiam absurdissimam superent, verissimam esse sententiam tertiam, quæ nostra erat, indubitatum relinquitur.

XXXV. Secundam quod attinet quaestionem, sciendum, nec de eâ inter veteres convenisse. Quidam enim animam in capite, veluti in arce, constituerunt. Stoici in corde, vel in Spiritu circa cor. Epicurus in toto pectore. Alij in abdito quopiam loco, è quo, quasi aranea, pro rerum opportunitate per totum corpus discurreret. Nos eam in totâ, & totam in quâlibet parte esse, affirmamus, quod probamus hoc argumento: Si anima rationalis est indivisibile & spirituale quid, sequitur, eandem, ubi est, ibi esse totam. At prius est verum. E. & posterius. Conseq. patet: quicquid enim indivisibile est illud in partes dividi non potest: est enim contradictio in adjecto, aliquid esse indivisibile, & tamen in partes dividi posse.

XXXVI. Expeditis jam, quæ ad animam rationalem pertinent; prout illa principium corporis animati, & forma ipsum constituens est; consequens est, ut ea aggrediamur, quæ ad illam pertinent, prout principium est operationum: his enim duobus modis ipse etiam philosophus animam rationalem considerat. Et certum est, solidisque rationibus ab Aristotele comprobatum, duas esse in animo nostro potentias, à quibus omnes in universum actiones humanæ, quatenus tales, per se atque immediatè dependeant: quarum altera intellectus, altera Voluntas appellari solet.

XXXVII. Harum discrimen oritur. i. ex diversis operationibus: Aliud enim est cognoscere; aliud est res cognitas appetere, vel in eas ferri. ii. Ex

diverso modo operandi: Intellectus enim operatur quasi patiendō & recipiendō species à phantasiâ, per quam receptionem dicitur fieri res ipsæ: objectum igitur ut cognoscatur, necesse est, ut ad animam feratur: Sed in volendo trahitur potius mens ad profequendum objectum.

XXXIIX. De utrâque facultate singillatim jam aliquid erit dicendum, initio factō ab intellectu: quem cum doctissimis quibusq; Philosophis duplicem statuimus: agentem alterum, alterum patientem. Cum autem ille hoc & naturâ & officio prior sit, primò omnium etiam jure meritò nobis explicandus erit.

XXXIX. Dari autem in animò nostro intellectum agentem in hunc modum ex sententiâ peripateticorum probamus: *Id, quod est in potentiâ, eget aliquo, à quo in actum deducatur.* Cum igitur intellectus passibilis sit in purâ potentiâ, necessario erit danda aliqua facultas, à quâ ad intelligendi actum deducatur: *hac autem est intellectus agens: hoc est, ut rem enucleemus;* Cum intellectus passibilis sive patiens à principio sit veluti nuda tabula, nec ullam habeat rerum congenitam imaginem, cujus interventu intelligendi actum exerceat, nec verò ejusmodi imagines solius phantasmatis ministerio gigni queant, quia sunt alioris ordinis, nempe immaterialis, ad quem natura corporea vi suâ pertingere non valet; necessario danda erit aliqua spiritalis potentia, cui id munus, tanquam principali anime instrumento incumbat; *ea verò potentia est intellectus agens.*

XL. Ejus officium triplex esse putamus, ne frustra, vel præter necessitatem eum statui à nobis nostrisque præceptoribus existimes: *i. Illustrare phantasmata. ii. Efficere objectum intelligibile actu. iii. producere in intellectu patiente species intelligibiles.*

XLI. Quod

XLII. Quod ad primum attinet: Intellectus agens ideò cōparatur lumini à philosopho *III. de Anima*: Quòd, ut lumen illustrando colores ex visibili quod est potentiâ tantum, facit visibile actu: ita & intellectus agens phantasmata, quæ sunt tantum intelligibilia potentiâ, faciat actu intelligibilia. Ad secundum: facit enim intellectus agens, ut representetur objectum in specie intelligibili, dum ita phantasmate illustrato speciem rei intelligendæ producit in intellectum patientem. Tertium à Secundo non multum est distinctum.

XLIII. De intellectu patiente, vel, ut aliàs quoque vocatur, possibili illud imprimis quæri solet: utrum mera sit potentia passiva, an verò etiam activa dici possit? Respond. Possè intellectum possibilem conferri vel cum objecto, vel cum intellectione. Si cum intellectione conferatur, dicimus, ipsum se habere activè: ratio, quia intellectio est actio immanens, quod superius demonstravimus, quæ ab eadem potentiâ, in quâ recipitur, elici debet. Si verò cum objecto conferatur, dicimus, ipsum esse potentiam passivam duntaxat, quo sensu Philosophus dicit intelligere nostrum esse aliquod pati.

XLIV. Et quoniam aliquoties mentio facta est specierum intelligibilium, verbo monendum erit, quid per illas intelligamus. Nempe nihil aliud, quam imaginem rei intelligendæ, quæ in ipso intellectu, ab omni materiâ abstracta percipitur. Intellectus enim patiens indifferenter se habet ad hanc vel illam rem intelligendam, debet ergò determinari & actuari ad intelligendum ab aliquâ formâ, cujus vi intelligendi actum promat.

XLIV. Re-

XLIV. Reliqua, quæ huc pertinent, sicco pede præteribimus, de quæ alterâ animæ rationalis facultate pauca dicemus. Est autem voluntas nihil aliud, quam animæ rationalis appetitus, vel inclinatio quædam in objectum conveniens. Vnde etiam patet, ejus objectum tantum bonum esse, nec enim quisquam in malum quâ malum ferri potest.

XLV. Actus Voluntatis duplex est: Vnus, quem immediatè producit, sicut est velle, nolle, eligere. Alter, quem mediante aliâ potentiâ producit, ut intelligere, loqui, ambulare. Prior elicitus, Posterior imperatus vocatur.

XLVI. Quod si quæras, quænam inter potentias animæ rationalis sit nobilissima. Respondebimus: Etsi parum discriminis ratione dignitatis ac eminentiæ hîc reperiatur, (ut in Morali philosophia pluribus demonstrari solet) intellectui tamen aliquo modo prærogativam deferri posse. Idque ideò quòd voluntas cæca sit potentia, nec in objectum suum ferri queat, nisi ab intellectu, tanquam consiliario & moderatore quodam suo, illustretur & dirigatur. Interim ad totam Rationem & utramque ejus potentiam illud poëtæ commodissimè refertur: *Divisum imperium cum Jove Caesar habet.*

XLVII. Diximus, quid sit Voluntatis, quotuplex ejus actus; & ipsane, an intellectus ratione dignitatis emineat? pergendum jam esset ad reliqua ad voluntatis Naturam explicandam pertinentia: dicendum enim esset; quomodo aliquid dependeat à Voluntate, sive quotupliciter dicatur voluntarium, prout est in homine; quarum rerum sit voluntas, quid moveat eam ad volendum; an, denique, vis ei fieri possit; verum

verum cum de his in Moralibus, ubi agitur de sub-
jecto virtutum, deque principijs actionum humanarum
tractetur, pluribus ea non persequemur. Verbulo
tantum monendum erit; facultatem hanc formaliter
liberam esse, quod quilibet in se experitur, quamvis
alij reclamant, & eam libertatem intellectui transcri-
bant.

XLIIIX. Sed cum voluntas sit indifferens, & ab
indifferente non procedat actio, quaeritur, unde de-
terminetur. Non necesse est, ut ad iudicium practi-
cum confugiamus, quod determinare solet, ut volunt,
voluntatem: est enim hoc iudicium solum causa sine
qua non, & voluntas determinat seipsam. Atque
hoc modo simpliciter est libera, quod nulli potentiae,
praeterquam huic convenire certum est. Plura non
addemus de libertate voluntatis, cum & in alijs scien-
tijs de illa agatur, nec propositum nostrum hoc patia-
tur. Agendum jam est nobis de animae nostrae im-
mortalitate, de qua insignis est in poemate admonitorio
Phocylidis locus:

*Ἐν ἡμῶν ἀνθρώπων ἀκέραιον ἐν φρεσίν αἰὲν
πνεῦμα γὰρ θεοῦ χεῖρας θητοῦσιν ἐν τῶν
Σῶμα γὰρ ἐκ γαίης ἔχουσι, καὶ πάντες ἐς αὐτὴν
ἀποδραστῆρες ἐσμεν, αἴθερ δὲ ἀπὸ πνεύματος δέδωκεν.*

XLIX. Cui planè simile est illud etiam oraculi
Apollinis responsum:

Ἄδαντος τὰ πένθ, καὶ γῶνς δὲ καρτίης ἔσθι,
quod ex antiquorum monumentis eruditi addu-
cunt. Nec dubium cuiquam esse potest, hanc ipsam
animi humani immortalitatem omnes olim sanctiores
Ethnicos docuisse, nisi quis forte prorsus sit hospes in
optimorum autorum lectione.

C

L.Vi-

L. Videatur Plato in Axiocho, Phædone, Phædro, Timæo, Philebo, & x. de Rep. five de Iusto: Xenophon item in Cyropædiâ lib. II. ubi sapientissima Cyri jam morituri ad filios oratio habetur: Legatur Plutarchus, tum alibi passim, tum verò præcipue in oratione consolatoriâ ad Apollonium, quæ plurimorum veterum sapientum de hâc re sententias nobis proponit. Ac ne de Homero, Pindaro, alijsque Poëtis, ne de Cicerone item aut Seneca multa dicamus, vix sine stupore leguntur quæ de eâdem materiâ è gentilium scriptis Clemens Alexandrinus, Theophilus, Iustinus Martyr, Theodoretus, Eusebius, Synefius, alijq; Doctores Ecclesiastici deduxerunt.

LI. Quin etiam barbaros & in his eos, quos in beluarum propemodum censum hebes natura redegerat, de animæ immortalitate non dubitasse, atque adeo de ejus post hanc vitam statu fuisse sollicitos. Reverendus admodum Clarissimusque Calixtus noster cap. 1. operis laudatissimi *de immortalitate Animæ & resurrectione mortuorum* ostendit, & adductis optimorum fideque dignissimorum autorum ipsissimis verbis assertionem suam prolixè satis confirmat: quò quidem lectorem hâc vice remittimus.

LII. Solus Epicurus & pauci quidam alij ex eodem grege porci in contrarium hîciverunt, quorum stoliditas unamini huic reliquorum mortalium consensui tantò minus derogare debet, quantò magis omnem numinis cultum & reverentiam, omnesque virtutis, justitiæ & honestatis leges enervat, & tandem penitus evertit. Ut ita nihil magis dignum admiratione sit atque stupore, quàm repertum esse seculo Christiano xv. hæreticum adeo stultum (Hermann
Rifvi-

Rivichio homini vix homiui nomen erat) qui, cum animam cum corpore interire docuisset, vivus tamen exuri maluerit, quam tantæ stoliditati suæ renunciare.

LIII. Etsi autem Aristotelis illud jam supra thesi xxvi. allatum de origine Animæ effatum mirificè veritatem hanc confirmet; (ob quod etiam non solum *contextu 65. & 66. lib. 1. de Anima* intellectum *in φθέρειος* & divinum aliquid seu *ἀπείρητος* esse dicit, sed etiam *111. cont. 4. 6. 7.* eundem neque mistum, neque corporeum, sed à corpore separabilem esse ostendit) solent tamen Philosophi paulò dilucidius ab ipsâ animæ rationalis operatione hanc ipsam arcessere & demonstrare.

LIV. Cujuscunque enim facultatis non sunt organicæ vel corporeæ operationes, sed spirituales; (ut jam supra quoque innuimus) quibus non solum corporea sed etiam incorporea & immateriata cognoscuntur, imò non rarò contraria ijs quæ sensus tam interni quàm externi dicunt; ea non potest esse alia, quàm immateriata & immortalis: Atqui tales sunt Rationalis Animæ operationes ut vel ipsa experientia contestatur. E.

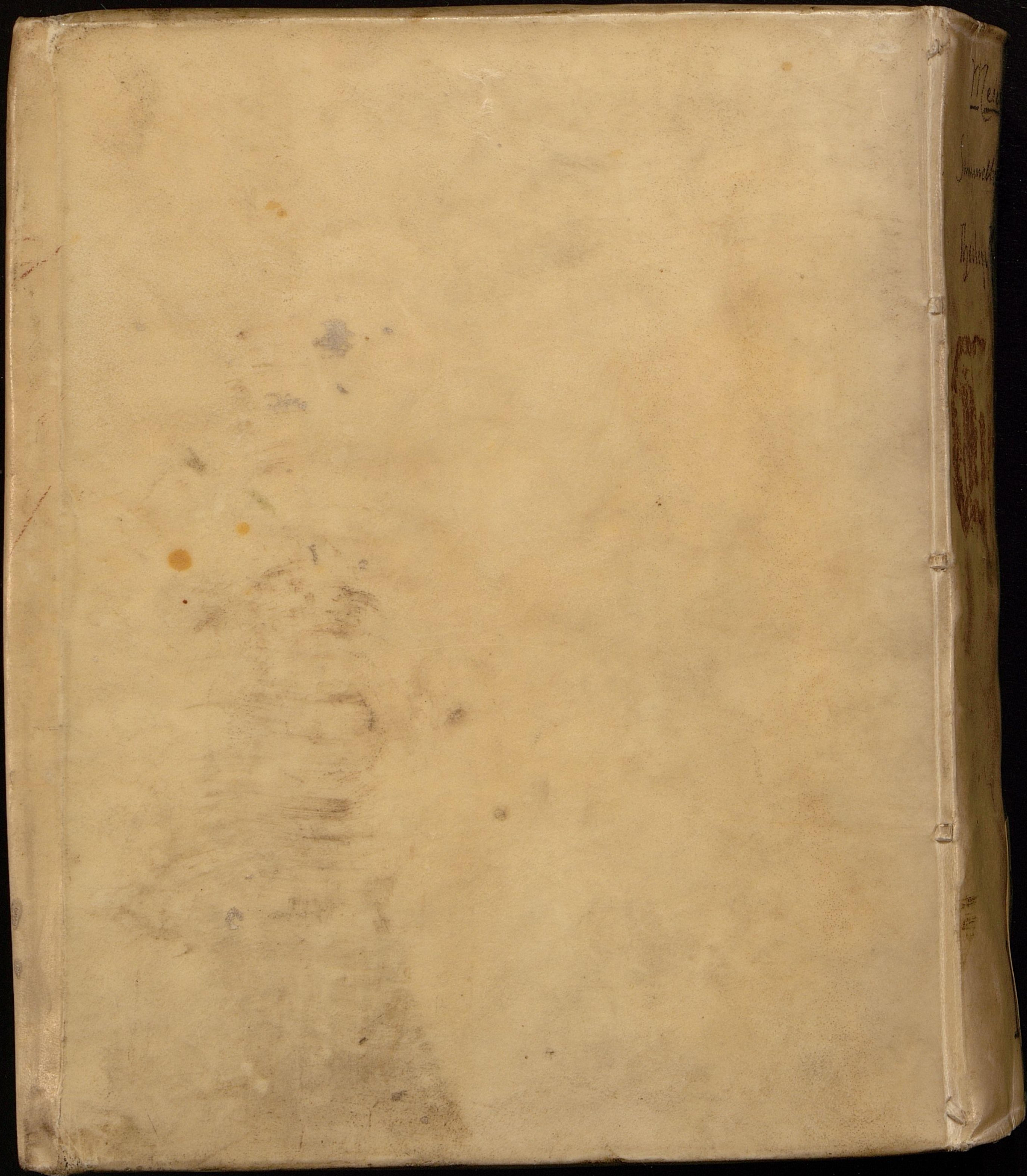
LV. *Sapiens affectatorq; sapientia* (ait experientia hæc edoctus Romanorum Sapientissimus ep. lv.) *adhæret quidem in corpore suo, sed optimâ sui parte abest, & cogitationes suas ad sublimia intendit, & velut sacramento rogatus, hoc quod vivit stipendium putat: & ita formatus est ut illi nec amor vitæ nec odium sit, pariturq; mortalia, quamvis sciat ampliora superesse &c.* Et iterum Epist. eadem: *Nesciam, quò hinc iterus sim? quæ sedes expectet animam solutam legibus servitutis humana? veras me cælo interesse, id est, iubes me vivere capite demisso? Major sum & ad majora genitus, quàm ut mancipium sim mei corporis, &c.*

LVI. Quid

LVI. Quid verò Romanorum Eloquentissimus?
Sic mihi persuasi, inquit Lib. de Senectute, sic sentio, cum tanta celeritas animorum sit, tanta memoria prateritorum, futurorumque prudentia, tot artes, tanta scientia, tot inventa, NON POSSE EAM NATVRAM, QUAE RES EAS CONTINEAT, ESSE MORTALEM. Plura hac vice de anima rationali non addimus, etsi longè plura de eâ quæri solere non ignoremus; quæ ipsa tamen cum enumerasset ep. XXCIIX. laudatus paullo antè Seneca tandem: *Plus scire velle, subjungit, quam sit satis, intemperantia genus est.*

LVII. Quin igitur illud potius demus operam, ut dignos tantâ hâc perfectione nostrâ nos geramus, seu potius id quod optimum in nobis est perficiamus. Id verò *in quoque optimum est* (utor iterum verbis Senecæ ex epist. LXXVI.) *cui nascitur, quo censetur.* In homine optimum quid est? *Ratio: Hac antecedit animalia, Deos (Deum) sequitur. Ratio ergo perfecta proprium hominis bonum est, cetera illi cum animalibus satisque communia sunt.* Et paullo post: *Quid in homine proprium? Ratio: Hac recta & consummata felicitatem hominis implet.* De corpore autem ita philosophatur idem, epist. XI V. *HVIVS NOS NIMIVS AMOR TIMORIBVS INQVIETAT, SOLLICITVDINIBVS ONERAT, CONTVMELIIS OBIICIT. HONESTVM EI VILE EST, CVI CORPVS NIMIS CARVM EST. AGATVR EIYS DILIGENTISSIME CVRAM: ITA TAMEN, VT CVM EXIGET RATIO, CVM DIGNITAS, CVM FIDES, MITTENDVM IN IGNEM SIT.* Quibus verbis, tanquam stimulo cordibus Christianorum injecto, eorum præsertim, quorum animus in fame, corpus in saginâ est, toti huic disputationi Colophonem imponimus.







DISPUTATIO PHYSICA

De
ANIMARATI-
TIONALI,

QUAM
D. T. O. M. A.

SUB PRAESIDIO
DN. HENRICI IVLII Scheerl/
OPT. ART. MAG. MORALIVM CI-
VILIVMQUE PROFES. P. ET FACVLTATIS

Philosophicæ hodie Decani, Præceptoris
ac Promotoris sui omni observantiâ
æternum colendi

IN ILLUSTRIS IVLIA
Publicè defendet

HECTOR CONRADI, VL-
tzensis Lunæburgicus,

AUCTOR & RESPONDENS,
In Majori Iulæo

Horis ante & pomeridianis
Ad diem XXI. Decembris



HELMÆSTADII,
Typis Hæredum IACOBI LVCII,

Anno c^o l^o c XXXIX.

